

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет

Кафедра географії України та регіоналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

“ 29 ” серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
СОЦІОГЕОГРАФІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ**

вибіркова

Освітньо-професійна програма Регіональний розвиток і просторове планування

Спеціальність С6 Географія та регіональні студії

Галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Факультет географічний

Мова навчання українська

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціогеографічний потенціал» складена відповідно до освітньо-професійної програми Регіональний розвиток і просторове планування, спеціальність С6 Географія та регіональні студії.

Розробник:

Ячнюк Марина Олександрівна – доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту, кандидат географічних наук, доцент.

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:

Ячнюк Марина Олександрівна – доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту, кандидат географічних наук, доцент.

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики
Протокол № 12/1 від «28» серпня 2025 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Іван КОСТАЩУК

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Голова навчально-методичної ради _____

(підпис)

Наталя АНДРУСЯК

Мета навчальної дисципліни

Формування у здобувачів вищої освіти системних теоретичних знань і практичних навичок щодо сутності, структури, чинників формування та просторових відмінностей соціогеографічного потенціалу територій, а також набуття здатності аналізувати, оцінювати й використовувати соціогеографічний потенціал населення, регіонів і територіальних громад у процесах регіонального розвитку, просторового планування та прийняття управлінських рішень.

Дисципліна спрямована на розвиток умінь застосовувати соціально-географічні методи, статистичні дані, картографічні та ГІС-інструменти для дослідження соціальних процесів, оцінювання якості життя населення та обґрунтування стратегій сталого розвитку територій у сучасних соціально-економічних умовах.

Компетентності та програмні результати навчання

Спеціальні компетентності:

СК 4. Здатність розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм сталого розвитку територій, здійснювати геопланування територій різного ієрархічного рівня

СК 5. Здатність здійснювати фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, процесів глобалізації, регіоналізації та урбанізації у світі, проводити їхню геоecологічну й суцільногеографічну експертизу та моніторинг

СК 7. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні проблем природокористування, геопланування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та екологічні наслідки управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку.

Програмні результати навчання:

ПР07. Брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня.

ПР08. Здійснювати дослідження природно- і суцільно- географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	3	90	16	16	-	-	98		залік

Структура змісту навчальної дисципліни

1	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ СОЦІОГЕОГРАФІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ												
Тема 1. Соціогеографічний потенціал як наукова категорія	11	2	2	-	-	7						
Тема 2. Чинники формування соціогеографічного потенціалу	11	2	2	-	-	7						
Тема 3. Структура та компоненти соціогеографічного потенціалу	11	2	2	-	-	7						
Тема 4. Методи оцінки соціогеографічного потенціалу територій	12	2	2	-	-	8						
Разом за ЗМ1	45	8	8	-	-	29						

МОДУЛЬ 2. ПРОСТОРОВІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СОЦІОГЕОГРАФІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ											
Тема 5. Соціогеографічний потенціал населення	11	2	2	-	-	7					
Тема 6. Соціальна інфраструктура та якість життя	11	2	2	-	-	7					
Тема 7. Соціогеографічний потенціал регіонів і громад	11	2	2	-	-	7					
Тема 8. Використання соціогеографічного потенціалу у плануванні розвитку	12	2	2	-	-	8					
Разом за ЗМ 2	45	8	8	-	-	29					
Усього годин	90	16	16	-	-	58					

Тематика лекційних занять з переліком питань

Лекція 1. Соціогеографічний потенціал як наукова категорія

1. Поняття соціогеографічного потенціалу: сутність та еволюція підходів.
2. Соціальна географія в системі суспільно-географічних наук.
3. Структура соціогеографічного потенціалу території.
4. Значення соціогеографічного потенціалу для розвитку регіонів.

Лекція 2. Чинники формування соціогеографічного потенціалу

1. Демографічні чинники соціогеографічного потенціалу.
2. Соціально-економічні та культурні чинники.
3. Роль історичних та географічних умов.
4. Територіальні відмінності формування потенціалу.

Лекція 3. Структура та компоненти соціогеографічного потенціалу

1. Демографічний компонент.
2. Трудовий і освітній потенціал.
3. Соціальна інфраструктура як складова потенціалу.
4. Культурний і соціальний капітал території.

Лекція 4. Методи оцінки соціогеографічного потенціалу територій

1. Кількісні та якісні методи оцінки.
2. Індикатори та показники соціогеографічного потенціалу.
3. Картографічні та ГІС-методи аналізу.
4. Проблеми та обмеження оцінювання.

Лекція 5. Соціогеографічний потенціал населення

1. Демографічний потенціал і його оцінка.
2. Трудові ресурси та ринок праці.
3. Міграційні процеси і потенціал території.
4. Якість життя населення.

Лекція 6. Соціальна інфраструктура та якість життя

1. Поняття та структура соціальної інфраструктури.
2. Освіта, охорона здоров'я, культура як чинники потенціалу.
3. Територіальна доступність соціальних послуг.
4. Просторові диспропорції розвитку.

Лекція 7. Соціогеографічний потенціал регіонів і громад

1. Регіональні відмінності соціогеографічного потенціалу України.
2. Соціогеографічний потенціал територіальних громад.
3. Вплив децентралізації на розвиток потенціалу.
4. Проблеми та перспективи регіонального розвитку.

Лекція 8. Використання соціогеографічного потенціалу у плануванні розвитку

1. Соціогеографічний потенціал у стратегічному плануванні.
2. Роль потенціалу у сталому розвитку територій.
3. Соціогеографічні аспекти регіональної політики.
4. Перспективи дослідження соціогеографічного потенціалу.

Тематика практичних занять

Тема 1. Соціогеографічний потенціал як наукова категорія

1. Скласти схему складових соціогеографічного потенціалу території.
2. Проаналізувати приклади використання соціогеографічного потенціалу в регіональному розвитку.
3. Обговорити відмінності між соціальним, економічним і соціогеографічним потенціалами.

Тема 2. Чинники формування соціогеографічного потенціалу

1. Проаналізувати вплив демографічних процесів на потенціал території.
2. Визначити ключові чинники для конкретного регіону України.
3. Скласти таблицю чинників соціогеографічного потенціалу.

Тема 3. Структура та компоненти соціогеографічного потенціалу

1. Оцінити структуру соціогеографічного потенціалу громади.
2. Побудувати схему взаємозв'язків між компонентами потенціалу.
3. Проаналізувати роль освіти та науки у формуванні потенціалу.

Тема 4. Методи оцінки соціогеографічного потенціалу територій

1. Підібрати систему показників для оцінки потенціалу.
2. Провести порівняльну оцінку двох територій.
3. Обговорити можливості використання ГІС у дослідженнях.

Тема 5. Соціогеографічний потенціал населення

1. Проаналізувати демографічні показники регіону.
2. Оцінити вплив міграції на соціогеографічний потенціал.
3. Побудувати діаграми динаміки населення.

Тема 6. Соціальна інфраструктура та якість життя

1. Оцінити забезпеченість соціальною інфраструктурою громади.
2. Скласти карту доступності соціальних послуг (описово).
3. Проаналізувати вплив інфраструктури на якість життя.

Тема 7. Соціогеографічний потенціал регіонів і громад

1. Порівняти потенціал двох регіонів або громад.
2. Визначити сильні та слабкі сторони потенціалу території.
3. Підготувати короткий SWOT-аналіз.

Тема 8. Використання соціогеографічного потенціалу у плануванні розвитку

1. Запропонувати напрями використання потенціалу території.
2. Проаналізувати приклади стратегій регіонального розвитку.
3. Підготувати рекомендації для органів місцевого самоврядування.

Самостійна робота студентів

Тема	Назва теми		Кількість годин
1	Тема 1. Соціогеографічний потенціал як наукова категорія	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати основні дефініції соціальної географії. 2. Підготувати коротке есе: «Соціогеографічний потенціал у системі територіального розвитку». 3. Підібрати 3–5 наукових джерел з теми. 	7
2	Тема 2. Чинники формування соціогеографічного потенціалу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати повідомлення про чинники потенціалу свого регіону. 2. Проаналізувати статистичні показники (чисельність, міграція, зайнятість). 	7

		3. Написати висновки щодо просторових відмінностей чинників.	
3	Тема 3. Структура та компоненти соціогеографічного потенціалу	1. Підготувати опис одного компонента потенціалу (на вибір). 2. Опрацювати показники соціальної інфраструктури регіону. 3. Написати аналітичну довідку (1–2 стор.).	7
4	Тема 4. Методи оцінки соціогеографічного потенціалу територій	1. Опрацювати методичні підходи до інтегральної оцінки. 2. Підготувати приклад розрахунку показника потенціалу. 3. Зробити висновки щодо доцільності обраних методів.	8
5	Тема 5. Соціогеографічний потенціал населення	1. Підготувати аналітичну довідку про демографічний потенціал. 2. Опрацювати статистичні матеріали Держстату. 3. Написати висновки щодо тенденцій розвитку.	7
6	Тема 6. Соціальна інфраструктура та якість життя	1. Підготувати опис соціальної інфраструктури регіону. 2. Опрацювати показники якості життя. 3. Зробити аналітичні висновки.	7
7	Тема 7. Соціогеографічний потенціал регіонів і громад	1. Написати есе: «Соціогеографічний потенціал громади як ресурс розвитку». 2. Опрацювати стратегію розвитку обраної громади. 3. Зробити узагальнюючі висновки.	7
8	Тема 8. Використання соціогеографічного потенціалу у плануванні розвитку	1. Підготувати підсумкову аналітичну роботу (3–5 стор.). 2. Узагальнити матеріали курсу у вигляді схеми або таблиці. 3. Підготуватися до підсумкового контролю.	8

*Питання, винесені на самостійне опрацювання, включені до підсумкового контролю

Методи навчання

При викладанні використовуються основні традиційні та інтерактивні методи навчання, технології, спрямовані на досягнення освітньої мети й прогнозованих програмних результатів.

Методи навчання і викладання:

- словесні (розповідь, пояснення, лекція, бесіда, навчальна дискусія, диспут);
- наочні (презентації, демонстрування, ілюстрування);
- практичні (практична робота).

Система контролю та оцінювання**Методи контролю:**

- реферати;
- презентації результатів виконання практичних завдань;
- презентація творчих завдань;
- питання до підсумкового контролю.

Форми контролю:

- формами поточного контролю є усна чи письмова (реферат, практична робота, індивідуальне опитування) відповідь студента;
- формою підсумкового контролю – є залік.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (<i>аудиторна (лекційний матеріал і практичні роботи) та самостійна робота</i>)								Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				40	100
T1	T2	T3	T4	T6	T7	T8	T9		
6	8	8	8	6	8	8	8		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90-100)	зараховано
Зараховано	B (80-89)	зараховано
	C (70-79)	зараховано
Зараховано	D (60-69)	зараховано
	E (50-59)	зараховано
Не зараховано	FX (35-49)	(не зараховано) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(не зараховано) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю і контролю навчальних досягнень студентів

1. Розкрийте зміст поняття «соціогеографічний потенціал території».
2. Охарактеризуйте місце соціогеографічного потенціалу в системі суспільно-географічних наук.
3. Визначіть основні підходи до трактування соціогеографічного потенціалу.
4. Проаналізуйте роль соціальної географії у вивченні потенціалу територій.
5. Розкрийте значення соціогеографічного потенціалу для регіонального розвитку.
6. Охарактеризуйте структуру соціогеографічного потенціалу.
7. Визначіть основні компоненти соціогеографічного потенціалу території.
8. Проаналізуйте взаємозв'язок між соціальним, економічним та демографічним потенціалами.
9. Розкрийте вплив історико-географічних чинників на формування соціогеографічного потенціалу.
10. Охарактеризуйте роль природно-географічних умов у формуванні соціогеографічного потенціалу.
11. Визначіть демографічні чинники соціогеографічного потенціалу.
12. Проаналізуйте вплив чисельності та структури населення на потенціал території.
13. Розкрийте роль міграційних процесів у формуванні соціогеографічного потенціалу.
14. Охарактеризуйте трудовий потенціал як складову соціогеографічного потенціалу.
15. Проаналізуйте значення рівня зайнятості та ринку праці для розвитку територій.
16. Визначіть освітній потенціал та його роль у соціогеографічному розвитку.
17. Охарактеризуйте соціальну інфраструктуру як компонент потенціалу.
18. Проаналізуйте вплив системи охорони здоров'я на якість життя населення.
19. Розкрийте роль культури та соціального капіталу у формуванні потенціалу території.
20. Охарактеризуйте показники якості життя населення.
21. Визначіть основні методи оцінки соціогеографічного потенціалу.
22. Проаналізуйте переваги та недоліки кількісних методів оцінювання.
23. Розкрийте можливості якісних методів у дослідженні соціогеографічного потенціалу.
24. Охарактеризуйте систему показників та індикаторів соціогеографічного потенціалу.
25. Проаналізуйте роль статистичних даних у соціогеографічних дослідженнях.
26. Розкрийте значення картографічних методів у вивченні соціогеографічного потенціалу.
27. Охарактеризуйте можливості використання ГІС у дослідженні соціогеографічного потенціалу.
28. Проаналізуйте проблеми та обмеження оцінки соціогеографічного потенціалу.
29. Визначіть принципи інтегральної оцінки соціогеографічного потенціалу.
30. Охарактеризуйте просторові відмінності соціогеографічного потенціалу територій.
31. Проаналізуйте регіональні відмінності соціогеографічного потенціалу України.
32. Розкрийте соціогеографічний потенціал регіонів у контексті децентралізації.
33. Охарактеризуйте соціогеографічний потенціал територіальних громад.
34. Проаналізуйте вплив урбанізації на соціогеографічний потенціал.
35. Розкрийте особливості соціогеографічного потенціалу міських територій.
36. Охарактеризуйте соціогеографічний потенціал сільських територій.
37. Проаналізуйте диспропорції розвитку соціогеографічного потенціалу.
38. Визначіть роль державної регіональної політики у формуванні потенціалу.
39. Розкрийте значення соціогеографічного потенціалу для сталого розвитку територій.
40. Охарактеризуйте взаємозв'язок соціогеографічного потенціалу та якості життя.
41. Проаналізуйте використання соціогеографічного потенціалу у стратегічному плануванні.
42. Розкрийте роль соціогеографічного потенціалу в просторовому плануванні.
43. Охарактеризуйте можливості використання потенціалу в управлінні розвитком громад.
44. Проаналізуйте соціогеографічні аспекти регіонального розвитку.

45. Визначить ризики неефективного використання соціогеографічного потенціалу.
46. Розкрийте перспективи розвитку соціогеографічного потенціалу України.
47. Охарактеризуйте сучасні виклики у формуванні соціогеографічного потенціалу.
48. Проаналізуйте вплив глобалізаційних процесів на соціогеографічний потенціал.
49. Розкрийте значення інновацій та людського капіталу для потенціалу територій.
50. Охарактеризуйте напрями подальших досліджень соціогеографічного потенціалу.

ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №16 від 25 листопада 2024 року) (<https://www.chnu.edu.ua/universitytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/>) здобувачі освіти мають можливість на зарахування окремих видів робіт в рамках ОК на основі результатів, отриманих шляхом неформальної та/або інформальної освіти.

Рекомендована література

Основна

1. **Топчієв О. Г.** Суспільна географія: теорія, методологія, практика : навч. посіб. Одеса : Астропринт, 2020. 368 с.
2. **Нємець Л. М., Нємець К. А.** Соціальна географія України : навч. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 304 с.
3. **Пістун М. Д., Федоренко В. Г.** Соціально-економічна географія України : підручник. Київ : Либідь, 2020. 472 с.
4. **Палієнко В. П.** Територіальна організація суспільства : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 256 с.
5. **Мезенцев К. В., Мезенцева Н. І.** Просторовий розвиток і регіональна політика : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 312 с.
6. **Топчієв О. Г., Шаблій О. І.** Теорія суспільної географії : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 288 с.
7. **Нємець Л. М.** Регіональний розвиток: соціогеографічний вимір : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 264 с.
8. **Мельник А. Ф., Васильєва Н. В.** Соціальний розвиток територій : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2022. 240 с.
9. **Барановський М. О.** Демографічний потенціал України та регіонів : монографія. Київ : НАН України, 2022. 296 с.
10. **Мезенцев К. В.** Урбанізаційні процеси та якість життя населення : монографія. Київ : Логос, 2023. 260 с.
11. **Нємець К. А., Сегіда К. Ю.** Соціальна інфраструктура регіонів України : навч. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 228 с.
12. **Пістун М. Д.** Територіальна диференціація соціального розвитку України : монографія. Київ : Либідь, 2023. 312 с.
13. **Мезенцева Н. І.** Якість життя населення: соціогеографічний аналіз : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2024. 216 с.
14. **Нємець Л. М., Нємець К. А.** Соціогеографічний потенціал регіонів України : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. 284 с.
15. **Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки** : затв. постановою КМУ. Київ, 2020. 98 с.

Допоміжна

1. **Соціально-економічний розвиток територіальних громад України** : аналіт. доп. Київ : Мінрегіон України, 2021. 164 с.
2. **Регіональна політика та децентралізація в Україні** : зб. наук. праць. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 198 с.
3. **Міграційні процеси в Україні: просторовий вимір** : монографія за ред. О. У. Хомри. Київ : Ін-т демографії НАН України, 2022. 256 с.
4. **Сталий розвиток територій: соціальний та просторовий аспекти** : наук. зб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 212 с.
5. **Геоінформаційні системи в суспільно-географічних дослідженнях** : навч. посіб. за ред. К. В. Мезенцева. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2024. 240 с.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

● "Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича"
<https://www.chnu.edu.ua/media/bkyl5klw/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>;

● "Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича" <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriiia-fedkovycha/>